

Yerel toplumsal duyarlılığın bir ölçüsü olarak turizmin toplumsal taşıma kapasitesi

Dr. BAHATTİN RIZAÖĞLU

(Öğretim Üyesi, Doç. Dr)

Adnan Menderes Üniversitesi Aydın Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu
Aydın / Turkey

ABDULLAH TANRISEVDİ

(Araştırma Görevlisi)

Adnan Menderes Üniversitesi Aydın Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu
Aydın / Turkey

ABSTRACT

SOCIAL CARRYING CAPACITY OF TOURISM AS A MEASUREMENT OF REGIONAL SOCIAL SENSITIVENESS

Tourism has different carrying capacities due to its environmental (physical, biological), psychological, social, cultural and economic dimensions. Every carrying capacity for tourism includes a limit of tolerance. Tourism carrying capacities are important for understanding and determining influences of tourism. In planning of destinations and organizing of tourist activities, tourism capacities have important means. Thus, tourism carrying capacities function strategically in order to develop tourism.

This article examines the concept of carrying capacity, the calculation and control of which has not been taken seriously by developers, whether public or private, especially in developing countries.

Keywords: Sociology of tourism, social sensitiveness, social carrying capacity of tourism, socio-cultural impacts of tourism

GİRİŞ

Kapasite sözlük anlamıyla belirli bir şeyin (yerin, kabın ya da alanın) içerebildiği, barındırabildiği miktar ; içermeye niteliği, gücü veya kuvveti demektir. Taşıma ise dayanma, katlanma veya karşılama anlamına gelir. Böylece taşıma kapasitesi, taşıma gücü, dayanma gücü, karşılama yeteneği, kaldırabilme gücü olarak kavranlaştırılabilir.

Bu bağlamda turizm taşıma kapasitesini belli bir turistik ortamın (bir ülkenin veya çekimyerinin) turistleri, yeni turistik tesisleri, hizmetleri ve etkinlikleri belli bir düzeye kadar karşılama yeteneği olarak tanımlamak mümkündür. Turizmin çeşitli nitelikleri veya boyutları dolayısıyla değişik turizm kapasitelerinden söz edilebilir. Diğer bir deyişle, tek bir turizm kapasitesi yerine değişik fakat birbirleriyle ilgili turizm taşıma kapasiteleri bulunmaktadır. Turizm taşıma kapasitesini, bu değişik fakat birbirleriyle ilgili taşıma kapasitelerinin toplamı olarak düşünmek gerekir.

Turizm taşıma kapasitesinin niteliği ve yorumlanması iki bakış açısından ele alınabilir.

Birinci bakış açısına göre turizm taşıma kapasitesi turizmin olumsuz etkileri yerel halk tarafından daha fazla

hissedilmeksizin turizmin karşılama gücü olarak düşünülür. Bu bakış açısından turizmin taşıma kapasitesi ne kadar turisti çekilebilmesinin değil, ne kadar turist istendiğinin bir anlatımı olmaktadır. Dolayısıyla bu bakış açısından turizm taşıma kapasitesinde odak nokta olarak yerli ler üzerinde durulur.

İkinci bakış açısına göre turizm taşıma kapasitesi turist akışlarının azaldığı düzeyler olarak düşünülür. Çünkü bu düzeylerde turistler tarafından algılanan belli kapasitelerin aşılması söz konusudur. Böylece bu bakış açısından bir çekimyeri turistleri doygunluğa ulaştırmada ve onları çekmede yetersiz kalmaktadır ve turistler başka seçenekli çekimyerlerini aramaya başlamaktadırlar. Başka bir deyişle, bir çekimyeri ticaretleşikçe çekiciliğini ve özgün niteliğini kaybetmekte ve turistlerin başka çekimyerlerini aramaya başlamalarına neden olmaktadır. Bu bakış açısından turizm taşıma kapasitesinde odak noktası olarak turistler üzerinde durulur.

Turizm taşıma kapasiteleri bir çekimyerinin ortamsal (fiziksel, biyolojik ve eğlence - dinlence = rekreasyon deneyimi), toplumsal ve kültürel, psikolojik (algısal) ve ekonomik altsistemlerinden meydana gelmektedir. Dolayısıyla, turizm taşıma kapasitesini oluşturan bu alt sistemler birbirleriyle yakından ilgilidir ve araştırmalarda bir bütün olarak ele alınıp incelenmelidir.

Turizm taşıma kapasitesi ile ilgili olarak ele alınıp araştırılabilecek değişik taşıma kapasiteleri şunlar olabilir.

Ortamsal turizm taşıma kapasitesi

İki bakış açısından tanımlanabilir. Birinci açıdan ortamsal turizm taşıma kapasitesi fiziksel-biyolojik çevrenin rekreasyon kullanımını karşılama yeteneğidir. İkincisi, ortamların eğlence-dinlence deneyimindeki niteliğine uygun kullanılma miktarıdır. Ziyaretçilerin ortamsal (çevresel) stresin ortaya çıkış durumlarına nasıl tepki gösterdikleri ve bu durumları nasıl değerlendirdikleri, onların ilgileri ve geçmiş deneyimlerine göre değişir. Dolayısıyla her deneyim türü için farklı bir turizm ortamsal taşıma kapasitesi vardır. Rekreasyon kullanımı ile ilgili ilk turizm taşıma kapasite çalışmaları ortamın (çevrenin) fiziksel ve biyolojik boyutları üzerinde yoğunlaşarak yapılmıştır. Bu kapasite çalışmaları turistik ortamın fiziksel zararlarını ortaya koymak için başlatı-

lımıştır. Bu çalışmalarda farklı turistik ortamların ziyaretçiler için farklı hoşgörü düzeylerine sahip olduğu ve ziyaretçilerin bu ortamlarla ilgili farklı beklentilerinin bulunduğu ortaya çıkarılmıştır. Hoşgörü düzeyleri ve ziyaretçilerin talepleri birbirine uymadığı zaman ortamsal (çevresel) stres meydana gelir. Dolayısıyla, uygun ve uzun dönemli turizm geliştirmesi bir çekimyerinin doğal kaynakları ile değişik turist kümelerinin bu kaynaklara olan talepleri arasındaki uygunluk derecesine bağlıdır. Turizm taşıma kapasitesi bu uygunluğun belirlenmesi için kullanılabilir. Bu açıdan üç önemli işlemin yapılması gerekir.

- Turist doygunluğunu kolaylaştırmak için bir çekimyeri, ziyaretçilerin geresinimleri ve faaliyet kalıpları açısından incelenmelidir. Bu durum, farklı turist tipleri için farklı deneyimlere açık turistik kuşakların (bölge) geliştirilmesine yarayacaktır.
- Yüksek kaliteli bir ortamı sürdürmek veya planlamak için farklı deneyimlere açık turistik kuşakların fiziksel ve biyolojik kapasitesi ile ilgili (özellikle duyarlı ve en çok beğenilen deneyim kuşaklarına ait) bilgilerin toplanması gereklidir.
- Birinci ve ikinci işlemlerin çevresel deneyim halinde birleştirilmesi ile ziyaretçi kümelerinin istekleri ile doğal çevre arasındaki uygunluk derecesinin ortaya konulması gerekir. Uygunluk derecesi turizm pazarında bir çekimyerinin hangi ziyaretçi kümelerinin takip edilmesine ve turizm kaynaklarının uzun dönemli amaçlarına uygun olarak belirlenmesine yardımcı olacaktır.

Diğer bir anlatımla ortamsal turizm taşıma kapasitesi, fiziksel ortamda kabul edilemez bir değişiklik olmadan ve ziyaretçilerce kazanılan rekreasyonel deneyimin niteliğinde kabul edilemez bir azalma olmadan bir çekimyerini kullanan insanların maksimum sayısı olarak tanımlanabilir. Turizm için fiziksel-biyolojik taşıma kapasitesi bir çekimyerinde (bir plajda veya tarihsel bir yapıda) kabul edilemez bir aşınma ve yıpranmanın meydana gelmeye başladığını veya fiziksel sorunların çoğalmaya başladığını sınırları olarak düşünülebilir. Örneğin plajların rekreasyon deneyiminde bir azalmanın olduğunun kabul edilemez bir şekilde kirlenmesi, tarihsel yapıların aşırı bir şekilde aşınması ve yıpranması, bir çekimyerinin turistik tesislerle aşırı bir şekilde doldurulması, park yerlerinin karşılayamaz bir hale gelmesi, yolların aşırı şekilde yetersiz kalması, kavşak zorluklarının ortaya çıkması, turizm için fiziksel-biyolojik taşıma kapasitesinin aşılması demektir. Turizm taşıma kapasitesinde hem fiziksel ortamda hem de ziyaretçiler için yerli halkın deneyiminin niteliğinde tam bir denge sağlanmalıdır. Bu denge, fiziksel ortamda veya üründe olumsuz değişimler yaratılmadan bir çekimyerini (bu yer bir plaj, bir tatil köyü olabilir) kullanan insanların

maksimum sayısına bağlıdır. Turizm için ortamsal taşıma kapasitesi bir çekimyerinde turizmin fiziksel etkilerini hem de rekreasyon deneyimi açısından dikkate almaktadır. Aşırı bir ziyaretçi yığılması ile kolayca bozulabilen nazik ekonomilere ve kültürlere sahip belli çekimyerlerinde yaratılan kapasite sadece çekimyerini fiziksel alt sisteminde değil, toplumsal ve kültürel, psikolojik ve ekonomik alt sistemlerinde de büyük sonuçlara yol açar. Turizm için ortamsal taşıma kapasitesi fiziksel ortamın maksimum kapasitesini ve rekreasyon kullanımının niteliğini yansıtan biyofiziksel ve davranışsal bileşeni ifade eder.

Turizmde ortamsal etkiler hava, su, toprak, bitki ve yabani hayvanlar gibi doğal çevredeki insan tarafından yaratılmış çevredeki değişimleri veya ziyaretçilerin ortam kullanmadaki rekreasyonel deneyimlerinin niteliğindeki değişimleri içerir.

Algısal turizm taşıma kapasitesi

Turistik ürünleri kullananların veya turistlerin çekimyerinde kabul etmeye arzulu oldukları en düşük haz düzeyidir. Diğer bir deyişle, turizm için algısal (psikolojik) taşıma kapasitesi eğlence ve dinlence (rekreasyon) deneyiminin niteliğini yansıtan davranışsal boyutu ifade eder. Böylece ziyaretçiler daha önceden zihinlerinde oluşan beklentiler ile çekimyerindeki olanakları karşılaştırırlar. Turistlerin kabul etmeye istekli oldukları en düşük hazın altında bir haz beklentileri halinde turistler başka seçeneği çekimyerlerini aramaya başlarlar.

Ekonomik turizm taşıma kapasitesi

Geliştirilmesi arzu edilen yerel etkinlikleri kısımsız turizmin turist işlevlerini karşılama yeteneğine ekonomik turizm taşıma kapasitesi denir. Bir başka deyişle bu kapasite bölgesel, bölgesel ve yöresel turizm etkinliklerinin turistik işlevleri yerine getirebilme yeteneği olarak tanımlanabilir.

Toplumsal turizm taşıma kapasitesi

Turistlerin bakış açısından nesnel olarak yerel halkın yöreye (çekimyeri) gelen turistlerin kişisel özellikleri ve davranışları için gösterdikleri hoşgörü düzeyi veya öznel olarak diğer turistlerin kabul etmeye istekli oldukları biriken turist sayısı olarak tanımlanabilir.

Turizm için toplumsal taşıma kapasitesi, bir çekimyerindeki yerel halkın turizmin gelişmesinden dolayı ortaya çıkan toplumsal olumsuzlukların kabul edilemez düzeyini algıladıkları turizm büyümesindeki noktadır. Diğer bir deyişle, turizm için toplumsal taşıma kapasitesi, bir çekimyerindeki yerel halkın turizm karşı hoşgörü-lülük sınırları olarak tanımlanabilir. Bu hoşgörü sınırlarının aşılması turizm endüstrisi üzerinde zararlı etkileri

oluşumuna zemin hazırlamaktadır. Örneğin, içten olmayan bir ortam turistik çekimyerinin çekiciliğini azaltabilir.

Hoşgörü sınırlarının aşıldığını gösteren bazı uyarma işaretleri vardır. Bu işaretler, değişen toplumsal yapılar da da kültürel kimliğin kaybolmasından ziyade, oluşan turist imajı yanında yerel rahatsızlık, hoşnutsuzluk ve doğgunsuzluklarda kendini göstermektedir.

Mevcut küçük hoşnutsuzlukların ve rahatsızlıkların bir turist çekimyerinin yaşayanları olarak yerel halkın toplumsal ve kültürel amaçlarını ve yaşayabilirliğini tehdit eden sorunlara dönüşmemesi için planlama çabalarına yer verilmeli, turizmin gelişerek büyümesi plan esaslarına bağlanmalıdır. Diğer bir değişle, belli ve uygun ölçülere dayalı bir turizm gelişmesi ve büyümesi için dikkate alınması ve kullanılması gereken yol gösterici araçlardan biri de o çekimyerinin toplumsal turizm taşıma kapasitesidir.

Toplumsal turizm taşıma kapasitesi kavramı turizm planlamasında iki önemli işleve sahiptir

- Toplumsal taşıma kapasitesi her turistik çekimyerinin ağırlama kaynakları da dahil, sınırlı sunu kaynaklarına sahip olduğunu ortaya koyar ve planlamanın sınırlı sunu kaynaklarına göre yapılması gerektiğine felsefi bir bakış açısı getirir.

Toplumsal turizm taşıma kapasitesinin bu işlevi yerlilerin ilk isteklerini devam etmesi beklenildiği zamanlarda ve turizm gelişiminin ilk aşamalarında ihmal edilmektedir.

- Toplumsal taşıma kapasitesi turizm gelişmelerinin görelî toplumsal etkilerini değerlendirilmesine bir çerçeve çizer.

Turizm endüstrisinin yarattığı etkilerin sık sık değişmesi ve turizm endüstrisinin yerlilerce farklı şekillerde algılanmasından dolayı hoşgörü düzeylerinin tam olarak ölçülmesi yerine getirilememektedir. Yani turizm endüstrisinin yerlilerce algılanması ve turizm endüstrisine etkileri durmadan değişmektedir. Bununla birlikte, turizm toplumsal taşıma kapasitesi kavramı kullanıcıların manzara ve değişik etkinliklerle ilgili doğgunluklarının belirlenmesinde ve eğlence-dinlence alanında ve genel turizm gelişmesinde ortaya çıkan tutum ve algılama değerlendirmelerinde kullanılabilir.

Değerlendirme sürecinde toplumsal taşıma kapasitesinin dönemlerinin de plan esasları dahilinde dikkate alınarak değerlendirilmesi, akılcı kararların verilmesinde etken roller oynamaktadır.

Toplumsal turizm taşıma kapasitesi dönemleri Çizelge 1 de verilmektedir.

Dönemler ve eğilimler dikkate alınarak turizmde toplumsal taşıma kapasitesi için řu net tanım yapılabilir.

Turizm için toplumsal taşıma kapasitesi turizm büyümesinde öyle bir noktadır ki, bu noktada yerel halk turizmin gelişmesiyle ortaya çıkan toplumsal olumsuzlukları kabul edilemez bir düzeyde olduğunu algırlarlar.

Bu tanıma göre turizm için toplumsal taşıma kapasitesinin gösterimi çizelge 1 de verilmektedir.

Turizmin gelişmesinden dolayı, turistik çekimyerinde oluşan toplumsal olumsuzluklar düzeyi yerel halkın bu olumsuzlukları kabul edemedikleri nokta olmakta ve bu durum o çekimyerinin turizm için toplumsal taşıma kapasitesini ifade etmektedir.

Çizelge 1. Toplumsal turizm taşıma kapasitesi evreleri ve özellikleri (nedensellik kavramı açısından yerli-turist duvarlılıklarını)

EVRELER	ÖZELLİKLER
AşIRI MUTLULUK	Turistlerin ve turizm yatırımcılarının hoşnutsuzlukla yöreden kabul görmesi, küçük çapta planlama ve denetim mekanizmasının yer alması
DUYUMSAMAZLIK	Turistlerin yörede varlıklarını hissettirmesi. Yerel halk ve dışarıdan gelenler arasında daha fazla biçimsel (ticari) iletişim oluşması; çoğunlukla pazarlama ile ilgili planlamalara yer verilmesi
RAHATSIZLIK	Yerel halkta turizm sektörü hakkında kuşkular oluşması, planlamacıların tutundurma çabalarına yönelmeleri
KIN (NEFRET)	Yerel halkta öfkenin açık bir biçimde dışa vurması, turistlerin tüm soruların kaynağı olarak algılanması, çekim yerinin ürünün bozulmasını engellemek için daha çok tutundurma çabalarının orttırılmasına ait önlemsel planlamalar

Turizm için toplumsal taşıma kapasitesi ile ilgili toplumsal olumsuzluklar arasında temel olarak şunlar sayılabilir.

a. Yığılımlar: Bunlar arasında yoğun trafik ve park sorunu, uzun alışveriş kuyukları, yerel lokantalarda veya içecek tesislerinde en çok beğenilen yerleri bulamama sorunu.

b. Tercih işlemleri: Turizm önemini koruyarak devam ettikçe yerel yönetimler tercihlerini yerel halktan ziyade turistler lehine yapmaktadır. Motel veya hızlı yiyecek işletmelerinin ortaya çıkması ve büyümesi nedeniyle yerel halk çekimyerindeki bu tesislerin biçimi ve işleri üzerindeki denetimlerini ellerinden kaçırmak duygusuna kapılmaktadırlar.

c. Taşınmaz değerlerde yükselmeler: Çekimyerindeki arsa ve arazilerin değerlerinin artması ve yerel yönetimlerin ek altyapı tesislerine yatırım yapması suretiyle vergilerin yükseltilmesi.

d. Çevrenin kirlenmesi.

e. Kaba davranışların artması ; (hırsızlık, adam öldürme, saygısızlık, çocuk kaçırmaya, fidye isteme gibi).

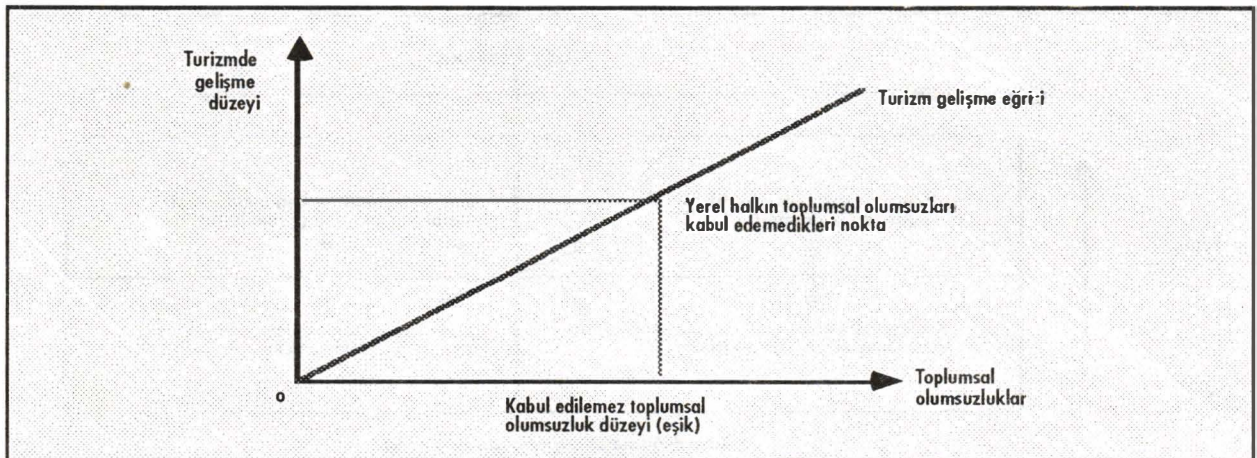
Turizmin olumsuz toplumsal davranışlar ve toplumsal stres yaratması yerli turist arasında toplumsal ilişki modellerinin geliştirilmesine yol açmıştır.

Bilimadamları tarafından geliştirilen modellerden biri turizm endüstrisini reddetme ve kabullenme arasındaki eşik düzeyini arama ve stres faktörünü bulma ile ilgili modeldir. Bu modele göre, belli bir yörede veya çekimyerinde turizm için bir doyma düzeyi vardır. Eğer bu düzey aşırsa turizmin maliyetleri (sakıncaları) yararlarından çok olmaktadır. Turizmin gelişmesinden kaynaklanan yerel hoşgörü eşiğinin ve yerel halk tepkisinin oluşması yerel kimliği kaybetme duygusuna yol açmaktadır. Böylece turizmin gelişmesine yığılımlı etkisi yerli-turist arasındaki toplumsal ilişkileri etkilemekte

ve bu durum yerliler aleyhine sonuçlanmaktadır. Örneğin turizm gelişmesinin ilk evrelerinde yerliler turistleri coşku ile karşılamaktadır. Gelişen turizm istihdama ve gelir akışlarına yol açmaktadır. İlk turistler yerel yaşam biçimlerine ve kültürlere önem vermektedirler. Ancak, turistlerin sayısı çoğaldıkça yerli-turist arasındaki ilişkiler daha az kişisel olmaya ve daha çok ticari bir biçim almaya başlamaktadır. Turistler kendileri için daha çok tesislerin yapılmasını istemektedirler. Turizm gelişmeye devam ettikçe, turizm endüstrisi turistler için bir bahşış olarak görülmekte ve yerel halk daha duyumsamaz bir davranış geliştirmekte ve turizm daha da geliştikçe yığılımlar, yükselen fiyatlar ve geleneksel yaşam biçimlerine karşı oluşan tehditler nedeniyle yerel halkın hoşgörü düzeyi aşmakta, yerlilerdeki duyumsamazlık rahatsızlığa dönüşmektedir. Yerliler kendilerini saran yerel çevrenin değiştiğini ve turizm maliyetlerinin yararlarını aştığını hissetmeye ve algılamaya başlarlar; fakat turizmin gelişmesi devam ettikçe rahatsızlık önemini kaybeder ve yerlilerde düşmanlık (kin) duyguları oluşmaya başlar. Bu evrede turistlere ve turistik tesislere karşı sert düşmanlık oluşabilir ve bu düşmanlık ekonomik ve toplumsal sorunların nedeni olarak algılanabilir. Bu modele göre, yerlilerin davranışları ve tepki göstermeleri zaman içinde tek yönlü olarak ardarda değişir. Diğer bir deyişle yerlilerin davranışları ve tepki göstermeleri tek yönlü olarak birbirini izleyen evrelerin sonuçları biçiminde meydana gelir.

Bilimadamlarınca geliştirilen diğer model; yerliler ve turistler arasındaki ilişkinin türü üzerinde yoğunlaşan modeldir. Bu modele göre, eğer yerlilerin turizmle ilgilenmeleri turizmin ekonomik ve diğer yararlarından dolayı ise, strese katlanılması (dayanılması) mümkündür. Bu modelde yerli-turist ilişkilerini etkileyen öğeleri turistlerin özellikleri ve çekimyerinin özellikleri olmak üzere iki kümede toplamak mümkündür. Turistlerin özellikleri artan turist sayısının fiziksel etkisinden daha fazla bir etkiye sahip olacaktır. Turistlerin sayısı ile

Çizelge 2. Turizm için toplumsal taşıma kapasitesi

birlikte turistlerin yörede kalma süreleri, ırksal ve ekonomik özellikleri de dikkate alınmalıdır. Çekimyerinin özellikleri ise çekimyerinin artan turist sayısını karşılamadaki yeteneğinin belirlemeye yardım eder. Örneğın, çekimyerinin ekonomik gelişme düzeyi, çekimyerini diğer ekonomik faaliyetleri ile ilgili turist faaliyetlerinin mekansal dağılımı, çekimyerinin yerel kültür gücü ve çekimyerindeki politik davranışlar gibi özellikler, bir çekimyerinin turistik ürünlerini ve turistleri ne kadar iyi bağdaştırabileceğine ve yönetebileceğine göre biçimlenebilir. Bu modele göre, yerlilerin davranışları ve tutumları etkin ya da edilgen, olumlu ya da olumsuz davranış biçiminde kendini gösterebilir. Bu dört seçenek bir yörede aynı zamanda meydana gelebilir. Turizmle ilgilenen işadamları kişisel tutundurmalar ve ticaret odası faaliyetleri yoluyla turizmi desteklemede muhtemelen olumlu ve atılgan olurlar. Korumacı gruplar belli turizm gelişmelerine karşı genellikle editörlere mektup göndermek, yerel danışma örgütlerini protesto ederek hoşnutsuzluklarını gösterme gibi olumsuz fakat atılgan olabilirler. Halk kesimleri ise ya turizmden bazı kişisel yararlar elde etmeleri, ya turizmin onların yaşamları üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olmaması ya da turizmdeki gelişme sürecini tersine çevirmenin bir yolu olmadığını düşünmeleri nedeniyle muhtemelen edilgen ve sessiz kalabilirler.

Bu modele göre, yerel halkın turizme karşı oluşan tutumları karmaşık ve çok yönlü olmakta (ardışık değil) ve yerlilerin turizmle olan ilgilenmeleri ve ilişkilerinin değişen derecelerine göre etkilenebilmektedir. Bu modelin gösterimi Çizelge 3'de verilmektedir.

Yerel halkın turizmdeki gelişmelere ve fırsatlara cevap vermeleri büyük ölçüde onların turizme karşı geliştirdikleri tutumlara bağlıdır. Yerel halkın turizmle ilgili tutumları açısından üç belirleyici özellik ortaya konulabilir.

1. Yerli ve turist arasındaki ilişki türü; oluşan ilişki türü yerlilerin turizme tepki göstermeleri veya turizmi desteklemeleri şeklinde bir etkiye sahip olacaktır.

2. Turizmin yöredeki kişilere veya halka sağladığı başarının görelî önemi; yerlilerin yerel turizmi olumsuz değerlendirmelerinin bir nedeni, onların turizmin ekonomik önemini ve yörelerine sağladığı genel katkıyı anlayamamalarıdır. Yerlilerin turizmin ulusal ve yerel ekonomiye sağladığı katkılar hakkında bilgilendirilmemesi önemli bir sorundur.

3. Yerel halkın hoşgörü düzeyi; çekimyerinin iş hacmine göre yerlilerin turizmi kabullenmesinde bir hoşgörü düzeyi beklenebilir. Turizm endüstrisi geliştikçe sadece toplumsal etkileşimin niteliği değişmez fakat aynı zamanda yerliler kendi yaşadıkları yörede turistik faaliyetlerde rekabete girmeye başlarlar ve gittikçe artan bir stresle karşı karşıya kalırlar.

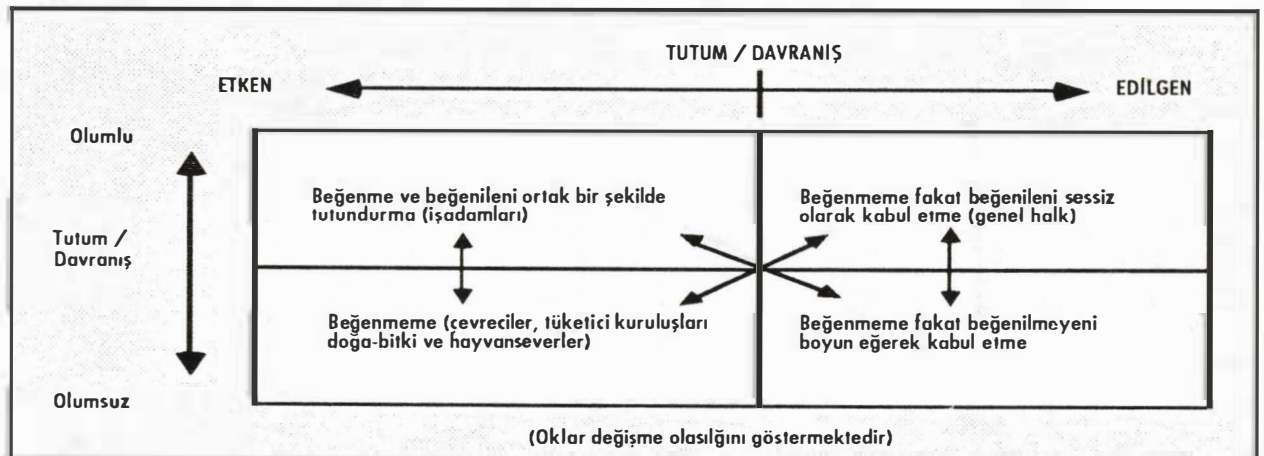
Turizmin geliştirilmesinde ilkeler

Toplumsal turizm taşıma kapasitesi turistik çekimyerlerinde turizmin geliştirilmesi için birtakım ilkelerin oluşturulmasında kullanılabilir. Bu konuda, yerli halk için hangi koşulların duyarlı olup olmadığına ve turizm gelişmesine uygun düşüp düşmediğine bakılmak suretiyle, turistik çekimyerleri için izlenecek ilkeler şunlar olabilir:

1. Tutundurma kampanyaları yoluyla turistik çekimyeri halkına turizm endüstrisinin toplumsal ve ekonomik önemini anlatmak.

Tutundurma çabaları yoluyla yerli halkın turistleri güler yüzlü karşılamaları, onlara iyi davranmaları öğretilmelidir. Yerli halkın kendilerine ait kaynaklarını ve davranışlarını paylaşmalarının özendirilmesi ancak turizm endüstrisinin gelişmesiyle gelecek ekonomik ve

Çizelge 3. Yerel halkın turizme karşı oluşan tutum ve davranışlar

davranışsal yararların onlara anlatılması ve kanıtlanması ile mümkün olabilir.

2. Genel geliştirme öncelikleri ve amaçları yerel halkça belirlenen bir turizm planlaması yapmak.

Eğer yerel halk kendi özgün yaşam biçimlerini sürdürülebilir ve kendi beklentilerini karşılayabilirse, ziyaretçiler turist beklentilerini karşılamak üzere değiştirilmeden bireyselleştirilen alanlardan zevk alırlar. Bu koşullar altında yerel toplumsal taşıma kapasitesini aşma şansı azalabilecektir. Çünkü gelişme, endüstrilerin değil yerel halkın gereksinimlerini ve arzu edilen değişim hızını yansıtır. Maddeci işlev ve ekonominin daha açık gereklerini hesaba katmadan bir kimlik duygusu ve ölçek, yöre ve özgünlük gereklerine göre otelleri, devre mülkleri, tatil köylerini ve motelleri yaratmak ve planlamak yararlı olabilmektedir. Böyle bir yaklaşımla bir turistik çekiminin tipik karakteri ortaya konulabilir ve turizm tesislerinin ve işlevlerinin hem ekonomik hem de yerel terici'lerle karşılaşmasını sağlayan bir rol üstlenilebilir.

3. Yerel çekiciliklerin tutundurulmasını yerel halkın onayına bağlı kılmak.

Bir turist imajının geliştirilmesini, hangi tipte ve ne kadar ziyaretçinin çekilebileceğinin ve bu ziyaretçilerin beklentilerinin ne olabileceğinin belirlenmesine yardımcı eder. Turizm kuruluşları tarafından temsil edilen yerel imajla yerel halk tarafından algılanan yerel imaj arasında oldukça fark bulunabilmektedir. Bu farklılıklar sadece yerlilerle ziyaretçiler arasında kültürel farklılıklar olduğu zaman değil, turizmin kent insanını kırsal ortamlara ittiği zamanlarda da oluşabilmektedir.

4. Eğlence ve dinlence için yerel fırsatların niteliğini ve bütünlüğünü sürdürmek üzere özel ve kamu kesimindeki çabaların koordinasyonunu sağlamak.

Turist çekimyerlerinde ev sahibi olan yerel halk boş zamanlarını değerlendirme olanaklarını şehir çekiciliklerinin bir ikamesi olarak görürler. Bunun sonucunda bu olanaklardaki eksikliği veya yetersizliği ciddi bir olay olarak düşünürler. Örneğin konu ile ilgili olarak, yerel turizmin geliştirilmesi, yöredeki yabani hayvan ve bitkilerin yok edilmelerini önleyecek biçimde şekillenmelidir. Çünkü bu değerler yerel halkın sahip olduğu önemli kaynaklardan biridir. Yerel halk tarafından bazen bir geçim kaynağı olarak kullanılabilen bu değerler yok edilirse, yerel halkın turizmin gelişmesinden olumsuz olarak etkilenmesi ve buna tepki göstermesi kaçınılmaz bir durum alabilmektedir.

5. Gelenek ve yaşam biçimlerinin saygı kazanabilmesi için yerel halkın, yerel turizmin geliştirilmesine daha fazla katkısını sağlamak.

Gelişmiş toplumlarda ulusal kültürleşme sürecinde bile kendi kültürel kimliklerini sürdürmek için direnen

belirli gruplar bulunabilmektedir. Kuzey Amerika'daki çoğu Kızılderili ve kutuplarda Eskimo grupları, kitle turizminin etki alanına girmekten çoğu kez kaçınmışlardır. Çünkü bu gruplar çoğu turistin yerel etnik gelenek ve değerlerini anlamadıklarını ve saygı duymadıklarını düşünmüşlerdir.

6. Yerel turizmin geliştirilmesinde yerel sermayenin, iş gücünün ve girişimcilik yeteneklerinin kullanılmasına olanak vermek.

Bu şekildeki bir davranış turizm gelişme süreci doğrultusunda yöresel kontrol düzeyini daha da arttıracak ve böylece yerel kaynakların yerinde kullanılması sonucunda yerel halkın daha fazla ekonomik yarar ve istihdam olanakları sağlamalarına yol açacaktır. Eğer yerel halk, sahip olduğu kaynakların dışarıdan gelen kişi ya da işletmelerce (büyük ölçekli otel zincirleri vb.) kullanıldığı ve kendilerine bir katkıda bulunulmadığı duygusuna kapılırsa, turizm endüstrisine yabancılaşma oluşumları başgösterir.

7. Turistik olaylara ve etkinliklere yerel halkın geniş ölçüde katılımını sağlayacak fırsatlar vermek.

Turizme ister katılınsınlar ister katılmasınlar yerel halkın bir ev sahibi olduğu ve yabancılara sergilenenin yerel halkın evi olduğu unutulmamalıdır. Turistik hizmetlerin sağlanmasında ve örgütlenmesinde yörede yerleşik insanların katılımı geniş boyutta olursa yerel turizm yerel halkın yaşam biçimlerini daha fazla tamamlar ve bu koşullar altında yerel halkın ilgi ve beklentileri ile turizm endüstrisinin ilgi ve beklentileri daha etkin biçimde uyumlaşır.

8. Turistik çekimyerlerini yerel halkın tarih, yaşam biçimleri ve coğrafi koşullarını yansıtan olaylara ve temalara uyarlamak ve bunları geliştirmeye yönelik çabalarda bulunmak.

Yerel halk, yerel yaşam biçimleri ve geleneklerinde kendi gurur ve kimlik duygularını sergilerler. Bu şekilde oluşan davranışlar yerel yaşam biçimleri ve geleneklerin güçlenmesine neden olmaktadır.

9. Turizmin gelişmesine bağlı yerel büyüme sorunlarının çoğalmasına olanak vermeyecek ölçülerde önlemler almak.

Turizm bir değişim aracıdır ve çoğu toplumlar turizmin beraberinde getirdiği kitle halindeki kalabalıklardan ve yaşamı pahalılığından yakınırlar. Gelişen toplumlarda yükselen maliyetlerin, pahalılığın ya da değişimin gerçek nedenlerini önceden belirlemek mümkün değildir. Ancak turist sayısındaki artışların kıt kaynakları daha da kısıtlayacağı yalın bir gerçektir. Yerel halkın gereksinimlerine, bu gereksinimler öncesi ya da gereksinimlere

göre ek turistik hizmetlerin sağlanması zorunlu olur. Bu yapılmadığı takdirde, yerel halk büyüme sorularına açık olacak ve turizm endüstrisine bir güvensizlik duygusu taşıyacaktır.

SONUÇ

Turizm için her taşıma kapasitesi bir hoşgörü sınırına sahiptir. Bu hoşgörü sınırı bir eşiği gösterir ve bu eşiğin aşılması turist etkinliğinin (turizm faaliyetinin) temel olarak olumsuz etkiler yarattığını açıklar. Eğer hoşgörü sınırı (eşiık) aşılmazsa turizmin etkileri genel olarak olumlu yönde gerçekleşmektedir.

Turizm için seçilen bölgeler veya çekimyerleri geliştirilmeden önce bunların turistleri ve yeni turistik tesisleri karşılama kapasiteleri açısından araştırılıp değerlendirilmesi gereklidir. Turizm taşıma kapasitesi sadece belli bir zamanda arzu edilir olarak görülen maksimum turist sayısı veya turist gecelemleri olarak değil, aynı zamanda turizmin maksimum büyüme oranları açısından da düşünölmelidir. Turizm taşıma kapasitesi turizmin etkilerinin anlaşılması ve belirlenilmesi açı-

sından bilinmesi gereken önemli bir kavramdır. Turizm taşıma kapasitesi aynı zamanda çekimyerlerinin planlanması ve turist etkinliklerinin düzenlenmesi açısından da önemli bir araçtır. Ancak, turizm taşıma kapasitesi kendi başına bir sonuç değil, sonuç için bir araçtır. Çekimyerleri için değişmeler kaçınılmaz olmaktadır fakat turizm taşıma kapasitesi kavramının uygulanması ile değişmelerin yönü ve derecesi ortaya çıkarılabilir ve bu değişmelerin kabul edilir veya kabul edilemez düzeyde olup olmadıkları belirlenebilir ve bu belirlemelere göre önlemler alınabilir. Dolayısıyla turizm taşıma kapasitesi turizmin geliştirilmesi için sistemli stratejik bir planın parçası olarak düşünölmelidir.□

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Oreilly, A.M. (1986) *Tourism Carrying Capacity : Concepts and Issues*, *Tourism Management*, December.
- Mathieson, Alaister ve Geoffrey Wall (1982) *Tourism : Economics, Physical and Social Impacts*, London, Longman.
- Murphy, Peter E. (1985) *Tourism : A Community Approach*, Methuen, Inc., New York, London.